

**Návrh na zriadenie pracovnej skupiny Výboru pre deti a mládež
pre tvorbu mechanizmu participácie detí a mládeže na tvorbe politík
a monitoringu uplatňovania Dohovoru o právach dieťaťa**

Kontext návrhu:

Návrh na zriadenie Pracovnej skupiny pre tvorbu mechanizmu participácie detí a mládeže na tvorbe politík a monitoringu uplatňovania Dohovoru o právach dieťaťa je úzko previazaný na viacero skutočností a záväzkov Slovenskej republiky zároveň:

- záväzky vyplývajúce z Dohovoru OSN o právach dieťaťa, osobitne článok 12 Dohovoru, podľa ktorého:

„1. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, musia zabezpečiť dieťaťu, ktoré je schopné formulovať vlastné názory, právo slobodne sa vyjadrovať o všetkých záležitostiach, ktoré sa ho dotýkajú, pričom sa názorom detí musí venovať primeraná pozornosť zodpovedajúca ich veku a úrovni vyspelosti.

2. Za týmto účelom sa dieťaťu musí predovšetkým poskytnúť možnosť, aby bolo vypočuté v každom súdnom alebo správnom konaní, ktoré sa ho týka, a to buď priamo alebo prostredníctvom zástupcu alebo príslušného orgánu, a spôsobom, ktorý je v súlade s pravidlami vnútroštátneho zákonodarstva.“

- záverečné odporúčanie Výboru OSN pre práva dieťaťa k druhej periodickej správe Slovenskej republiky k implementácii Dohovoru o právach dieťaťa z júna 2007, osobitne bod 33 záverečných odporúčaní, podľa ktorého:

„Výbor odporúča, aby zmluvná strana v súlade s článkom 12 dohovoru podporovala a zavádzala do praxe v rodine, škole a komunite, ako aj v inštitúciách a správnych a súdnych konaniach zásadu rešpektovania názorov dieťaťa a aby sa takéto názory primerane zohľadnili vo všetkých veciach, ktoré sa týkajú dieťaťa. Okrem toho výbor dáva do pozornosti zmluvnej strane dohovoru odporúčania prijaté počas všeobecného diskusného dňa výboru o práve dieťaťa byť vypočuté, ktorý sa konal v septembri 2006. V tejto súvislosti výbor nabáda zmluvnú stranu dohovoru k ďalšej spolupráci s UNICEF-om.“

- záväzky vyplývajúce z Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím, osobitne článok 4 ods. 3 Dohovoru, podľa ktorého:

„Pri vytváraní a uplatňovaní zákonodarstva a politiky zameraných na vykonávanie tohto dohovoru a pri rozhodovaní o otázkach týkajúcich sa osôb so zdravotným postihnutím štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto dohovoru, budú dôkladne konzultovať s osobami so zdravotným postihnutím vrátane detí so zdravotným postihnutím a budú s nimi aktívne spolupracovať prostredníctvom ich reprezentatívnych organizácií“

- prierezové úlohy a opatrenia Národného akčného plánu pre deti na roky 2009-2012, ktorých strategickým cieľom je zefektívnenie všeobecných opatrení na implementáciu dohovoru a dosahovanie pokroku v dodržiavaní všeobecných princípov ochrany práv detí, a v tomto kontexte osobitne úlohu 2.7 (Rešpektovanie názorov dieťaťa):

„a) Zavádzať konkrétne opatrenia, programy, projekty a pod. na podporu reálneho implementovania zásady rešpektovania názorov dieťaťa do praxe (v rodine, škole a komunite, ako aj v inštitúciách a v správnych a súdnych konaniach)

b) Utvoriť organizačno-technické podmienky na poskytovanie relevantných informácií deťom, aktívne vyjadrovanie sa k politikám, ktoré sa ich týkajú, tlmočenie názorov detí.“

- odporúčanie vyplývajúce zo záverov národnej hodnotiacej správy v rámci projektu Rady Európy „Hodnotenie politik v oblasti participácie detí a mládeže“, podľa ktorého

„...(Slovenská republika) by mala zabezpečiť, aby vláda na všetkých stupňoch konzultovala s deťmi a mladými ľuďmi návrhy v oblasti legislatívy, tvorby politik a akčných programov/plánov, ktoré sú vo vzťahu k nim relevantné, resp. sa detí dotýkajú. Tieto zahŕňajú nielen vládne inštitúcie pôsobiace na národnej úrovni, ale aj regionálne a miestne inštitúcie.“

- pripomienkové konanie a závery procesu kreovania Výboru pre deti a mládež, osobitne závery konštitutívneho zasadnutia zo dňa 20. júna 2011¹

- štatút Výboru pre deti a mládež, osobitne ustanovenia čl. 3 ods. 2 štatútu, podľa ktorého

„Pri svojej činnosti sa výbor riadi najmä princípmi najlepšieho záujmu dieťaťa, nediskriminácie a participácie detí a mládeže.“

a ustanovenia čl. 3 ods. 4 písm. c), podľa ktorého

„Výbor plní úlohy s cieľom utvárať podmienky pre zavádzanie a udržanie takých postupov a mechanizmov, ktoré umožnia participáciu detí a mládeže pri tvorbe politik a opatrení, ktoré sa ich dotýkajú“.

Väčšina článkov Dohovoru vyžaduje a presadzuje zapájanie detí do rozhodovania o záležitostiach, ktoré sa ich týkajú. Na opísanie tohto mnohostranného zapojenia sa rozšíril pojem *participácia*. Nesporne je základným pilierom tohto zapájania článok 12 Dohovoru, no požiadavka plánovania, práce a rozvoja po porade s deťmi sa vinie celým Dohovorom.

Výbor OSN pre práva dieťaťa vyzýva štáty, ktoré sú zmluvnými stranami Dohovoru aby sa vyhli pozérskeму (tokenistickému) prístupu, ktorý obmedzuje deti v slobodnom vyjadrovaní názorov, alebo ktorý deťom umožní, aby boli vypočuté, no nezabezpečí zváženie ich názorov. Zdôrazňuje, že manipulácia deťmi zo strany dospelých a uvádzanie detí do situácií, kedy sa im diktuje, čo môžu povedať, alebo vystavovanie detí riziku, že im participácia poškodí, nie je etická a nemôže byť považovaná za implementáciu článku 12. Zdôrazňuje zároveň, že ak má byť participácia efektívna a zmysluplná, musí byť chápaná ako proces, nie ako jednorazová záležitosť.

¹ vid str. 4 záznamu z konštitutívneho zasadnutia zo dňa 20. júna 2011

Práve citlivé zváženie všetkých uvedených aspektov je základným východiskom pri návrhu na zriadenie pracovnej skupiny pre tvorbu mechanizmu participácie detí a mládeže na tvorbe politik a monitoringu uplatňovania Dohovoru o právach dieťaťa.

Parametre mechanizmu participácie detí a mládeže by mali byť formulované od počiatku za účasti detí, resp. mladých ľudí; z uvedeného dôvodu predložený návrh počíta s ich aktívnym zapojením do práce pracovnej skupiny, pričom cieľom je podchytiť čo najširšie typové spektrum osobitne ohrozených či marginalizovaných detí/mladých ľudí pri dodržaní rodovo a vekovo vyváženého zastúpenia.

Výsledkom práce pracovnej skupiny by mal byť návrh participatívneho modelu fungovania Výboru pre deti a mládež, ktorý by zodpovedal štandardom participácie formulovaným vo Všeobecnom komentári Výboru OSN pre práva dieťaťa č. 12.

Príloha: Všeobecný komentár č. 12 Výboru pre práva dieťaťa